

Коли найліпше розпочинати навчати дітей основ грамоти? Однозначної відповіді на це запитання фахівці не дають. Адже у всіх дітей пізнавальні потреби виникають у різний час. Розмірковуємо у статті, як організувати освітній процес і не нашкодити дитині

Людмила Шелестова,
провідний науковий
співробітник відділу дидактики
Інституту педагогіки НАПН
України, д-р пед. наук

Грамота для дошкільників — потреба розвитку чи запит батьків?

Кожна дитина рано чи пізно вчиться читати: хтось у дошкільному віці, а хтось — уже у школі. Однак інтерес до пізнання всього нового, зокрема й до пізнання літер, у більшості дітей виникає досить рано. Не можна обійти увагою й той факт, що в масовій свідомості, а подекуди й у педагогічній практиці побутує думка, що саме в навчанні читання, лічби та написання літер і полягає підготовка дітей до школи. Тож дискусія про те, як, де та коли навчати дітей основ грамоти, триває. Спробуємо розібратись у цих питаннях.

Коли починати навчати дітей читання

На запитання, коли починати навчати дитину читання, відповідь така: коли у неї з'явиться потреба! Це залежить від індивідуальних особливостей дітей. Одні виявляють інтерес до читання у три роки, другі — у чотири, а в когось інтерес з'явиться лише у п'ять років. Тому перш ніж навчати дитину читати, проаналізуйте особливості її розвитку та переконайтеся, що заняття грамотою не нашкодять.

Психологи зауважують, що вікові особливості дітей середнього та старшого дошкільного віку сприяють тому, щоб вони легко навчилися читати. Видатний психолог Лев Виготський у своїй роботі «Розумовий розвиток дітей у процесі навчання» зазначав, що грамоти ліпше та легше навчатися в 4—5 років, ніж у 6—8. Він стверджував, що цей період є **сенситивним** для різнобічного розвитку дитини, і тому грамоті має бути відведене належне місце в дитячому садку. І якщо ця теза стосувалася дошкільників, які жили майже 90 років тому, то годі й говорити про сучасних дітей, яких соціальна ситуація розвитку спонукає засвоювати елементи грамоти не лише в 4—5 років, а подекуди й у більш ранньому віці.

Загалом, дошкільний вік — це період розквіту пізнавальної активності дитини. Дошкільники прагнуть пізнати все, що їх оточує, зокрема й літери. І тому правильно задовольняти потреби дітей, а не штучно їх стримувати й відкладати навчання читання на потім — на період навчання в початковій школі.

Що брати до уваги педагогам

Сучасні діти живуть в інформаційному просторі, надзвичайно насиченому графічною інформацією, зокрема й словами. Природно, що в них досить рано виникає бажання прочитати і зрозуміти, що саме написано. Щоб задовольнити такий інтерес, для дітей друкують багато художніх та пізнавальних книжок, які опосередковано мотивують дітей опановувати навички читання.

Змушувати дітей навчатися читати недоцільно. Надмірно стимулювати дітей опановувати елементи грамоти не менш шкідливо, ніж штучно стримувати цей процес.

Психологи рекомендують починати навчати дитину читання, якщо вона вже говорить реченнями, має достатній словниковий запас і розвинений фонематичний слух. Також, щоб не нашкодити дитині під час навчання, слід звертати увагу на її **вікові психологічні особливості**:

- особливості протікання пізнавальних процесів — уваги, пам'яті, мислення, уяви;
- рівень сформованості дрібної моторики, навичок виконання різних дій;
- наявність пізнавальних потреб та інтересів.

Залежно від віку дітей, є певна специфіка навчання читання: що менші діти, то меншу кількість завдань вони можуть виконати і то коротша тривалість занять. Трирічні діти потребують постійної допомоги педагога. Натомість старші дошкільники більше схильні до самостійності у виконанні завдань.

На що орієнтують нормативні документи

Відповідно до Державного стандарту початкової освіти, навчання читання дітей — прерогатива школи. Однак учителі прихильно ставляться до того, що діти приходять до школи з елементарними навичками читання та письма. Та й діти, які володіють такими навичками, легше адаптуються до шкільного життя. Саме тому позитивно, що в новій редакції Базового компоненту дошкільної освіти з'явився варіативний складник «Мовлення дитини. Основи грамоти». Адже документ надає змогу педагогам легітимно навчати дітей елементів грамоти в дитячому садку.

Нормативні документи також заохочують батьків долучитися до процесу навчання дітей основ грамоти. Зокрема, підтримувати інтерес дитини до друкованого слова, спонукати прочитувати короткі слова, грати у відповідні ігри тощо.

Перш ніж навчати дітей основ грамоти, варто визначитися, кому це потрібно: дітям, які хочуть пізнавати навколишній світ; батькам, які хочуть похвалитися досягненнями дитини, чи педагогам, які рекламують дитячий садок. Адже метою дошкільної освіти є гармонійний розвиток дитини, а не лише формування певних навичок, зокрема й навичок читання. Тому розпочинайте навчати дитину елементів грамоти тоді, коли вона зацікавиться вивченням літер і матиме бажання вчитися читати.

